

Bespiegeling maakt ons menselijk

– R. Burnier

In de *Viveka-chudamani* (Het Kroonjuweel van Wijsheid) van Sankaracharya wordt gezegd dat geboren worden als mens een buitengewoon voorrecht is. Ontelbare incarnaties moeten doorgemaakt worden in verscheidene soorten lichamen op verschillende niveaus van evolutie vóór de menselijke geboorte. Voor ons lijkt het vreselijk dat het zulke eonen van tijd kost, maar tijd is geen probleem voor andere wezens dan mensen. Zij leven en sterven vanzelfsprekend zonder zich druk te maken over de tijd. Maar in de fase als mens is er een nieuw soort energie nodig om innerlijke vooruitgang te boeken.

Lijden is één manier van leren. Karma reguleert dit proces. Maar dit is geen echt leren; het lijden maakt alleen het bewustzijn vaag bewust van een innerlijke behoefte. Het proces is langzaam en lange tijd duren het lijden en het vage leren voort, tijdens de overgang tussen de onbewuste activiteit van het premenselijke stadium en het bewuste bestaan van de mens. Dus wordt gezegd in de *Viveka-chudamani* dat het moeilijk is om als mens geboren te worden en dat een speciaal soort energie nodig is wil het menselijk leven vruchtbaar zijn.

De energie die de weg naar wijsheid paveit is reflectie. Teilhard de Chardin suggereerde dat dit de speciale menselijke eigenschap is. Ook dieren hebben een heel actief, zelfs heel knap brein, omdat mentale ontwikkeling gerelateerd is aan zelfbehoud en offensieve actie om vijanden te overwinnen. Veel mensen zijn ook in dat stadium – heel knap bij het bedenken van dingen die te maken hebben met menselijk zelfbehoud alsook psychologische ver-

dediging en aanval. Maar dat is niet de essentiële menselijke karakteristiek.

Een soort energie die niet lijkt op ambitie komt te pas bij reflectie. Dit alleen stelt mensen in staan te leren over het leven en haar doelstelling. De *Viveke-chudamani* geeft duidelijk aan dat reflectie (*vichara*) vooraf gaat aan het benaderen van een spirituele leraar. De *Bhagavad Gita* suggereert ook dat het een noodzakelijke eigenschap is. Reflectie en bedachtzaamheid in het algemeen betekenen het zich onthouden van onnadenkende reacties op de dingen. Wij kunnen het voorbeeld nemen van lijden, waaraan iedereen onderworpen is. Het kan verschillende vormen aannemen – ziekte, een relatieprobleem, scheiding enzovoort. Maar weinig mensen hebben het stadium bereikt waar zij reflecteren over de oorzaak van hun pijn of lijden; zij reageren alleen maar. Veel mensen vragen zich af: waarom moet dit mij overkomen? Op dat tijdstip is er een absurd verlangen om een enige uitzondering te vormen op de wetten van het universum! Daarom zegt het denken: ‘Dit kan misschien miljoenen andere mensen overkomen, maar het zou mijzelf of mijn familie of degenen waarmee ik mij verbonden voel, niet moeten overkomen.’ Dit zijn allemaal onnadenkende reacties.

Het gehele karmische proces is bedoeld om reflectie te stimuleren. Wanneer wij lijden of pijn ervaren, laten wij dan eens, in plaats van te reageren, beginnen met na te denken over de echte oorzaak en het doel van lijden. Miljoenen jaren al hebben levende wezens geleden. Waarom? Sommigen zeggen dat het Gods wil is, hetgeen waar kan zijn in een heel diepe zin, maar niet in de oppervlakkige zin waarmee het gezegd en begrepen wordt. Op het op-

pervlakkige niveau wordt ook deze verklaring een reactie. Het is al te gemakkelijk om alles te verwerpen als zijnde Gods wil, zonder te proberen dit te begrijpen. Alle dogma’s maken de mensen dom. Ze herhalen stompzinnig en geloven blind in alles wat een tijdje in hun kraam te pas komt.

Het echte antwoord, dat zich misschien lange tijd niet aandient, wordt aangegeven in het traditionele verhaal van het leven van de Boeddha. De Jatakaverhalen (geboorteverhalen) verklaren hoe groots zijn eigenschappen waren, zelfs voordat hij verlicht werd. Als dat zo is, waarom had de Boeddha dan niet al de antwoorden over de aard van het lijden, de oorzaak ervan, de oplossing ervoor en het Pad? Misschien zijn er zelfs wanneer iemand nadenkt en reflecteert allerlei dimensies van dat denken, oppervlakkig of diep.

Sommige mensen stellen vragen en denken alleen na over wat hen zelf aangaat. Dus vragen zij eerder waarom zij lijden, dan waarom er lijden bestaat. Waarom is lijden zo universeel dat niemand er echt aan kan ontkomen? Welk doel dient het? Echte reflectie mag niet persoonlijk zijn. Het kan wel beginnen bij het persoonlijke, maar moet verder gaan naar het verschijnsel zelf. We kunnen ons afvragen: ‘Waarom ben ik geboren, wat is het doel van mijn leven?’ enzovoort, wegens bezorgdheid over het ‘ik’. Of we kunnen ons afvragen: ‘Waar gaat het leven over? Wat is het doel van bestaan in welke vorm of tijdperk dan ook?’ Het vragen zelf moet het denkvermogen verzetten van het persoonlijke naar het universele. Een vraag is bijvoorbeeld of manifestatie en het terugtrekken van manifestatie een doel hebben, zoals veel andere, waarop verscheidene ant-

woorden te geven zijn. Kunnen wij hierover reflecteren zonder bij een antwoord te willen belanden? Dit is belangrijk, want als het denkvermogen bevrediging zoekt door middel van het antwoord, wordt het opnieuw gevangen in het persoonlijke. Krishnamurti wees er herhaaldelijk op dat meditatie zonder motivatie moet zijn, waarbij wij ons er niet op richten bij een staat van geluk of innerlijk comfort van enige soort uit te komen. Meditatie met een motief kan niet succesvol zijn omdat het persoonlijk is, hetgeen begeerte koestert.

In de Indiase traditie wordt diepe reflectie (*manana*) beschouwd als basis voor meditatie. Langzamerhand versmelt reflectie tot meditatie en leidt zij tot inzicht, aldus het mentale of intellectuele antwoord overstijgend. Men begint te zien met het innerlijk gevoel, maar voordat wij daar geraken, moeten wij leren nadenken en reflecteren. Pas wanneer reflectie deel wordt van iemands leven wordt hij waarlijk menselijk. Alleen maar eten, genieten en reproduceren doet ieder schepsel, maar het denkvermogen van de mens heeft latent deze wonderlijke macht in zich om te reflecteren over de vele aspecten van het leven. In plaats van mechanisch te leven met verbale en conceptuele antwoorden begint er dan een zoektocht naar waarheid.

Terwijl wij het doel van het leven bevragen, nadat wij een aantal boeken gelezen hebben en geluisterd hebben naar verscheidene mensen, kunnen wij verschillende visies weergeven, zoals: 'Het doel van het leven is te leren over het leven'. Iemand anders kan zeggen: 'Ontwaken is het doel van het leven'. Weer iemand anders kan zeggen: 'Loslaten van het zelf en al zijn verlangens en meningen is het doel'. Een hele ris

verbale antwoorden kan in een oogwenk worden gegeven; maar als wij automatisch antwoorden omdat er nog een herinnering aan iets is dat wij gelezen of gehoord hebben, is het geen antwoord. Wij moeten diep in ons hart zien dat terwijl wij door een lange reeks ervaringen heengaan en ieder van deze ervaringen ons iets leert waarvan wij wat kunnen leren. Het leren gebeurt niet alleen door lijden, maar ook door zogenoemd genieten, dat misschien een andere vorm van lijden kan zijn. Wij moeten leren van alle pieken en dalen van het leven, met ons hart.

HPB heeft ons erop gewezen dat het leven een reeks ontwakingen is. Dit zijn ontwakingen voor de innerlijke natuur van de dingen, voor hun betekenis, voor waarheid en schoonheid. Theoretisch weten wij dit misschien tot op zekere hoogte, maar wij groeien niet noodzakelijkerwijs in gevoeligheid en ontvankelijkheid. Als bewustzijn in deze richting verandert, zouden wij doorgaan met correct handelen. Maar als wij het niet echt begrijpen volgen er geen praktische resultaten. Tegenwoordig willen veel mensen iets spiritueels. Zij proberen verschillende praktijken uit en bezoeken allerlei goeroes, maar gaan door met leven in de onwetendheid van egoïsme, omdat zij niet gereflecteerd hebben op het verschil tussen het spirituele en het wereldse, tussen wijsheid en onwetendheid. Veel reflectie is nodig om daarover te leren. Wij moeten door reflectie innerlijk begrijpen dat wij niet ontwaakt zijn, dat wij in een soort droom leven, omdat onze hogere vermogens slapen. Dus is wat wij waarnemen de uiterlijke verschijning; wij zien niet in waarheid. Het eerste ontwaken moet tot dit feit leiden.

In de *Viveka-chudamani* gaat de leerling naar een leraar en vraagt wat gebondenheid betekent en of er een uitweg uit is. Nadat zij dit boek gelezen hebben, kan een aantal anderen misschien zeggen dat zij ook willen weten wat gebondenheid is. Maar dat is niet genoeg om onszelf te wenden tot een echte leraar. Wij moeten reflecteren en beseffen dat wij ons in een toestand van gebondenheid *bevinden*. De meesten mensen denken dat zij vrij zijn, tenzij zij in de gevangenis zitten of bedlegerig zijn. Maar wat wij bedoelen met vrijheid of gebondenheid moet geobserveerd worden binnen ons eigen denkvermogen, en vele malen overdacht worden, in steeds grotere diepte, voordat wij geschikt zijn om naar een leraar te gaan en te vragen wat hij te zeggen heeft over gebondenheid en vrijheid. HPB zei tot haar leerlingen: 'Kom niet bij mij met vragen. Doe al het mogelijke om zelf het antwoord te vinden'. Zij vroeg de leerling natuurlijk niet om een verbaal antwoord dat uit een boek geplukt was. Zij verwachtte van haar leerlingen dat zij hieraan zouden werken en al het mogelijke zouden doen om hun begrip te verdiepen voordat zij haar benaderden.

Het hele leven ligt voor ons ter reflectie, maar reflectie komt niet gemakkelijk, omdat wij de dwingende gewoonte hebben aangenomen van automatische reacties. Het is zelfs zo dat als een kind of volwassene niet in staat is snel te antwoorden, de wereld zal zeggen dat hij dom is, wat misschien helemaal niet waar is. Hij is misschien intelligenter dan andere mensen. De snelle respons van het

brein is een vorm van knapheid die voortvloeit uit wat het brein heeft opgeslagen in aloude tijden door een uitgebreid aantal ervaringen. Er komt iets omhoog uit dat magazijn en dan zeggen wij: 'Dat is het antwoord'. Misschien is dat alleen informatie die vroeger noodzakelijk was maar die later weinig relevantie meer heeft. De reactie wordt door veel dingen gestimuleerd en is moeilijk uit te wissen.

De mens moet niet alleen reflecteren over lijden, maar over schoonheid en andere verschillende aspecten van het leven. Voor spirituele doeleinden is het goed om in een natuurlijke omgeving te verkeren, waar wij in gezelschap zijn van onze jongere broeders alsook van de verschillende categorieën oudere broeders – deva's, engelen, wijzen enzovoort. Temidden van de natuur zijn er gelegenheden te over om te reflecteren over de relatie met al deze verschillende soorten wezens, zichtbaar en onzichtbaar. Wat is de waarheid die verborgen ligt in de verbijsterende verscheidenheid en schoonheid van de natuur? Is die volkomen willekeurig? De materialist gelooft dat, maar wij moeten ons afvragen welk denkvermogen of welke macht aan het werk is achter het wonder dat de natuur is. Haar processen openbaren een buitengewone intelligentie. Een leerling van esoterische wijsheid die aan het leren is heeft honderden onderwerpen voor reflectie en meditatie, die de weg openen naar diepere niveaus van waarneming en begrijpen.

Uit: *The Theosophist*, oktober 2005

Vertaling: A.M.I.